

Een mondvol woordgrappen

Ton van der Wouden - Vakgroep
Nederlands, RU Groningen

Woordspelletjes zijn in de mode; we kunnen ze thuis ook spelen dankzij goedkope boekjes als *Jennen* van Ad van Gaalen en Ineke Mahieu uit 1990. Het volgende woordspelletje komt daar niet in voor: ten onrechte, vind ik.

Op Jacht

Aantal spelers: minstens drie
Benodigdheden: potlood en papier voor elke speler, eventueel een horloge

Spelregels

Een van de spelers (de jachtmeester) geeft vijf zelfstandige naamwoorden op, bijvoorbeeld *vis, leeuwen, sandalen, dwergen, misverstanden*. De andere spelers (de jagers) krijgen de tijd om bij elk van de woorden een naam voor de groep te verzinnen: een *school vis*, een *troep leeuwen*, een *paar sandalen*, een *zevental dwergen*, een *boel misverstanden*. Als dat gelukt is, leest de jachtmeester het eerste woord voor, en vertellen de jagers wat voor groepsnaam zij daarbij opgeschreven hebben. De jachtmeester geeft een punt aan de groepsnaam die hij het leukst of het best vindt. Wie weet refereert hij *blikje vis* of zelfs *broodje vis* boven het correcte maar afgezaagde *school vis*. Eventueel kan de jachtmeester maximaal twee jagers een punt geven als hij over beider vondsten enthousiast is. Zo gaat het ook met de volgende woorden. Als alle vijf zelfstandige naamwoorden zijn afgehandeld, telt iedere jager zijn punten; wie in deze ronde de meeste punten behaald heeft, krijgt een Diana, de anderen krijgen niets. Hierna wordt de jachtmeester gewoon jager en wordt de volgende deelnemer jachtmeester. Na een vastgestelde tijd, of als alle deelnemers een gelijk aantal malen jachtmeester zijn geweest, of als iedereen uitgeput is, wordt de eindscore opgemaakt: degene met de meeste Diana's is de winnaar.

Variant 1: de jachtmeester geeft vijf *groepsnamen* en de jagers verzinnen

daar individu-namen bij.

Variant 2: de jachtmeester beperkt de tijd die de jagers hebben.

Bij de beoordeling zullen af en toe conflicten optreden, dat is onvermijdelijk: de ene jachtmeester is nu eenmaal gecharmeerd van woordspelingen (een *schare* naaisters, een *school* onderwijzers), een ander is dol op literaire toespelingen (een *stoet* van dwergen, een *som* van misverstanden), een derde zoekt het bij voorkeur in het scabreuze (een *handvol* gynaecologen, een *mondvol* schandknappen), een vierde houdt van maatschappijkritiek (een *actiegroep* sandalen), een vijfde refereert het absurde (een *kudde* yoghurt). Het wisselen van de jachtmeester is bedoeld om al te grote willekeur en escalatie te voorkomen, zonder dat de creativiteit van de deelnemers aan banden wordt gelegd.

Dit spelletje is afkomstig uit *An Exaltation of Larks* van James Lipton (Viking 1991, ISBN 0 670 30044 6), een boek dat bij mijn weten niet in Nederland verkrijgbaar is. In diverse bibliotheken heb ik er tevergeefs naar gezocht.

Lipton op zijn beurt heeft het spelletje ook niet zelf bedacht. Al in een Engels handschrift uit ongeveer 1450, *The Egerton Manuscript*, vond hij een lijst met groepsnamen, serieuze en onserieuze. De namen voor groepen jachtdieren (een *roedel herten*, een *troep zwijnen*, een *vluicht ganzen*) schijnen de oudste te zijn, vandaar de naam van dit spel. In 1486 verscheen *The Book of St. Albans*, met al 164 groepsnamen; dat boek blijkt eeuwenlang tamelijk wijdverbreid te zijn geweest, terwijl het in 1881 nog eens is heruitgegeven.

Volgens Lipton had dit soort jachttermen dikwijls de functie van sjibbolet: uit het al of niet feilloos hanteren van de juiste term bij het juiste beest was op te maken of men een 'indringer' voor zich had, of iemand die van jongs af aan met het jachtbedrijf vertrouwd was. Met andere woorden, aan het juiste gebruik van de termen kon men 'oud geld' onderscheiden van 'nieuw geld'. Eigenlijk is dit dus van oorsprong een ondemocratisch spelletje.

Onze Taal!

Zestig jaar strijd en liefde voor het Nederlands

Peter Burger, Jaap de Jong

Waar komt het woord 'ammehoela' vandaan? Wat betekent de naam 'Lubbers'? Waarom is het 'gestofzuigd' en niet 'stofgezogen'? Antwoord op deze vragen vindt u in dit boek.

Onze Taal! beschrijft de geschiedenis en de betekenis van het Genootschap Onze Taal en - vooral - van het gelijknamige blad. Behalve leesbare geschiedschrijving bevat het boek een bloemlezing van interessante, vermakelijke en nuttige artikelen uit het tijdschrift. Een greep uit de inhoud: de veranderende normen van lezers en redactie, purisme, grammatica, spelling, nieuwe woorden, etymologie, taal van politici, plezierdichten, en: de lelijkste woorden van de jaren tachtig.

ISBN 90 12 06888 6, 224 pag., f 32,50.
Leden van het Genootschap Onze Taal betalen f 27,50 (exclusief verz. f 3,60).

U kunt het boek bestellen bij Onze Taal, tel. 070-3561220.

Onze Taal! Zestig jaar strijd en liefde voor het Nederlands is een uitgave van Sdu Uitgeverij Koninginnegracht in Den Haag.

Prijswijziging voorbehouden.
Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

